

Samsun Semt Pazarlarındaki "Pazarcı Kadınlar"

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Arş. Gör. Pınar IŞKİN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Giriş

Semt pazarları, satıcıların belli günlerde mallarını satmak için sergi açtıkları geçici yerlerdir.¹ Pazarlar, geçmişen günümüze üreticiyle tüketiciin bir araya geldiği, üreticinin ürünlerini kısa ve kolay yoldan tüketiciye sunduğu geleneksel alışveriş mekânlarıdır.² Taşıdıkları özellikler nedeniyle sosyo ekonomik açıdan farklılık gösteren pazar yerlerinde, köylüsünden küçük esnafa kadar toplumun her tabakasından insanları görmek mümkündür. Haftanın belirli günlerinde açık veya kapalı alanlarda kurulan semt pazarlarında, sadece üreticiler değil, üretici ile tüketici arasında aracı rol oynayan esnaf da, mallarını doğrudan tüketicielere satma imkânı bulmaktadır.³

Dünya genelinde tarihsel geçmiş dikkatle incelendiğinde pazarların ortaya çıkışları ile uygurlu tarihi arasında doğrudan bir ilişki olduğu açıkça görülür. Geçmiş dönemlerden beri, Asya'nın büyük kısmıyla, Afrika'nın bazı bölgelerinde ve Latin Amerika'nın pek çok kesiminde özellikle gelir seviyesi ortalamalarının altında olanlara hitap eden periyodik pazarlar büyük önem taşımıştır.⁴ Eski çağlarda sadece insanların toplanabildikleri ve kısıtlı düzeyde mal alışverişi içinde bulunduğu yerler olan pazarlar günümüzde diğer alışveriş yerlerine göre daha rahat ticaret yapılabilen, ucuz, çok çeşitli ve her bütçeye göre malın bulunduğu yerler olmaları nedeniyle tercih edilmektedir. Bu nedenlerle hızla artan ve gelişen nüfusun pazarla olan ihtiyacı gün geçikçe artmaktadır, pazarlar zevk için gidilen bir yer olmaktan çok, artan enflasyon sonucu zorunlu olarak tercih edilen alışveriş yerleri olmaktadır.⁵ Ancak pazarlar, taze ve bol miktarda ürün arz etmesi sayesinde yalnızca enflasyonun olumsuz etkilediği alt gelir seviyesine sahip olan insanlara değil orta ve üst gelir seviyesindeki insanlara da hitap eden mekânlar olup dünyanın gelişmiş ülkelerde de kurulmaktadır.⁶

Pazarların ülkemiz adına geçmişi ise oldukça eskiye dayanmaktadır. Osmanlı devrinde çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu arastalar bulummaktadır.⁷ Bir pazar özelliğinin şehrin muhtelif yerlerinde hala izleri gözükken arastalar imaretler için gelir kaynağı durumundaydı.⁸ Bugün ise pazar denildiğinde ayla ilk gelen, şehir ve kasabaların daha önceki belirlenmiş yerlerinde haftanın belli günlerinde kurulan, geliri pazara ürün getiren pazarcılarait olan alışveriş yerleridir. Fakat ülkemizde pazarlar sadece alışveriş yapılan yerler olmayıp, toplumun örf, adet ve geleneğlerinin yansıtıldığı ve yaşatıldığı, büyük kentlerimizde sayıları gün geçikçe artan mekânlar durumundadır.⁹

Temelde üreticiler, satıcılar ve tüketiciler olarak üç ana kesimi ilgilendiren semt pazarları, kuruluş yerlerinin özellikleri, buralarda yaşayanlar üzerindeki etkileri, yerel yönetimlerin yer tahsis ve kontrolü

¹ Türk Dil Kurumu, Pazar Kelimesinin Tamamı. 2009.

² Salih Koday – Şaban Çelikoğlu, "Geleneksel Alışveriş Mekânlarına Bir Örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazaar)", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 15, S. 2, 2011, s. 244.

³ Orhan Koçak – Erkan Uygun, "Görün Tarm Sektöründe Faaliyet Gösteren Pazır Çalışanlarına Etkisi ve Yalova Örneği", *Hak İY Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, C. 3, S. 5, 2014, s. 194.

⁴ Harun Tunçel, "Geleneksel Ticaret Mekânı Olarak Türkiye'de Haftalık Pazarlar", *eJournal of New World Sciences Academy*, C. 4, S. 2, Mart 2009, s. 36.

⁵ Yıldız Aksoy, "Pazar Yerlerinin Şehir Planlaması Standart ve İlkeleri Yönünden İncelenmesi: İstanbul İli Bakırköy İlçesi Örneği", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 18, S. 2, 2009, s. 27.

⁶ Tunçel, a.g.m., s. 36.

⁷ Türk Dil Kurumu, Arasta Kelimesinin tamamı. 2009.

⁸ Aksoy, a.g.m., s. 29.

⁹ a.g.m., s.27.

yanında, ilgili taraflara karşı tutum ve davranışları gibi konular bağlamında çok karmaşık ilişkiler ağına sahip, üzerinde önemle durulması gereken sosyo ekonomik mekanlardır.¹⁰ Süpermarketler ve diğer alış veriş merkezlerinin her geçen gün artmasına karşın semt pazarları, perakende ticaretinin yoğun biçimde gerçekleştiği bir model olarak kentlerimizde etkin bir şekilde varlıklarını sürdürmektedir.¹¹

Haftalık pazarlar geçmişten günümüze toplumsal hayatın temel dinamiklerinden bir tanesi olmuştur. Bu pazarlar farklı amaçlara hizmet etmekte, farklı işlevlere sahip olabilmektedirler. İstihdam sağlama, ucuzluk arz etmesi, sosyal etkileşim sağlama pazarların sahip olduğu işlevlerden yalnızca birkaçıdır. Pazarcılardan oran olarak ne kadarnın kadın pazarlarından olduğu üzerinde çok durulmamakla birlikte bu oranın İstanbul'daki semt pazarlarında % 11-12 civarında olduğu belirtilmiştir.¹² Ancak pazarlar kuruluş amaçları ve işlevleri yönünden yalnızca olumlu yönde ilerlememekte, zaman zaman kuruluş yerlerine bağlı olarak birtakım sorunların ortaya çıkabildiği yerler de olabilmektedir.¹³

Bu çalışmada da semt pazarlarında faaliyet gösteren pazarçı kadınlar ele alınacak, sadece bu kesimin sorunları üzerinde durulacaktır. Bu sorunlara yönelik çözüm tekliflerinin ne olduğu ve öneri olarak da ne yapılması gereği belli bir metot dahilinde verilmeye çalışılacaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırma için seçilen çalışma grubu, Samsun ili Atakum ve İlkadım ilçelerinde kurulan pazarlarda meyve-sebze satan 23 pazarçı kadından oluşmaktadır. Çalışma grubu söz konusu ilçelerde farklı günlerde kurulan farklı pazarlarda çalışan kadınlar arasından oluşturulmuştur. Çalışmaya katılmada gönüllülük esasına özen gösterilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada gönüllü olarak yer almayı kabul eden pazarçı kadınlar için bir görüşme formu hazırlanmıştır. Form hazırlanırken uzman görüşü alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve görüşmeye katılmayı kabul eden kadınların izinleri ile görüşmelerin büyük kısmı ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir.

Bir araştırmada veriler ne kadar inceliş ölçüm teknikleri ile toplanırsa toplansın, hangi istatistiksel ölçüm teknikleri ile çözümlenirse çözümlensin, araştırmada kullanılan teknikler güvenilir ve geçerli olmalıdır. Geçerlilik, bir araştırmada kullanılan ölçüm yapan aracın ölçüm yapmaya uygun olma durumunu ifade etmektedir.¹⁴ Güvenirlilik ise yapılmış olan bir çalışmanın başka bir araştırmacı tarafından aynı biçimde tekrar edilmesi durumunda, aynı veya benzer sonuçları vermesi ile ilgili olan bir kavramdır.¹⁵

Bu araştırmada, hazırlanan görüşme formlarındaki soruların geçerlik ve güvenliğini belirlemek amacıyla, pazarlarda çalışmakta olan iki kadınla görüşmeler yapılmış ve soruların amacına uygun şekilde anlaşılıp anlaşılmadığı sınanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerin ardından görüşme formunda gerekli görülen düzeltmeler yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Soruların geçerlik ve güvenirlüğünün belirlenmesi amacıyla yapılan bu görüşmeler diğer yirmi üç görüşmenin haricinde tutulmuştur. 23 görüşmeden elde edilen verilerin geçerlik ve güvenirlüğünün sağlanabilmesi için veriler, analizler ve yorumların başka araştırmacıya sunulması yöntemine başvurulmuştur. Bu amaçla çalışma, alanında uzman olan bir öğretim elemanına sunulmuş ve yapılan öneriler doğrultusunda çalışma son

¹⁰ Cevdet Yılmaz, "Samsun Semt Pazarları", *Geçmişten Geleceğe Samsun, (1. Kitap)*, Ed. Cevdet Yılmaz, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Samsun 2006, s. 521-522.

¹¹ Veda Çalıkan, "Kentsel Mekan Kullanımındaki Farklılıklar Üzerine Bir Yaklaşım: Bursa ve Çanakkale'nin Periyodik (Haftalık) Pazarlarından Örnekler", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 12, S. 18, Temmuz 2007, s. 51-52.

¹² Nazmiye Özgür – William A. Mitchell, "Şehirlerin Alternatif Alışveriş Mekanları: İstanbul'da Haftalık Pazarlar", *Tasarım + Kurum Dergisi*, C. 1, S. 2, Mayıs 2000, s. 52.

¹³ Alpaslan Alsağaoğlu, "Balıkesir Şehrinde Haftalık Pazarlar: Çekicilikler ve Sorunlar", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 17, S. 27, Ocak 2012, s. 45.

¹⁴ Aysel Aziz, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2010, s. 58 – 59.

¹⁵ Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, S.307.

şekline getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması için, Samsun ilinde, seçilen ve semt pazarlarında satış yapan 23 pazarcı kadınlara görüşülmüştür. Söz konusu pazarlarda satıcılık yapan kadın sayısı görüşme yapılan sayından çok daha fazladır. Fakat gerek sürekli satış yapacakları düşüncesinden hareket ederek zaman darlığını ileri surmeleri, gerekse seslerinin kayıt altına alınmasından huzursuzluk duymaları nedeniyle çoğu pazarcı kadın araştırmada yer almak istemediğinden daha fazla sayıda görüşme gerçekleştirilememiştir. Bir kısım çalışan ise seslerinin kayıt altına alınmasını istememişler, fakat yine de pazarda yaşadıkları sıkıntıları dile getirmek suretiyle yardımcı olmuşlardır.

Görüşmelerin tamamında katılımcılardan pazarda çalışmanın zorluğunun yanında, pazarcılıkla ilişkili diğer hususlar hakkında da bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Fakat araştırmanın sınırlılığı nedeniyle pazarlarda yaşadıkları sorunlar ve yerel yönetimlerden beklenenleri öne çekilerek araştırma bu iki husus üzerine kurgulanmıştır.

Görüşmeler, kadınlar pazarda çalışırlarken yapıldığı için müşterilerin gelmesi, pazarda satılan ürünler ile ilgili sorular sorulması nedeniyle zaman zaman aksamıştır. Bu gibi durumlarda sorular katılımcıya tekrar yönlendirerek istenen cevaplar elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen görüşme verilerinin analizi için her katılımcıya bir kod ad verilmiştir. Katılımcılar birinci katılımcıdan yirmi üçüncü katılımcıya kadar A1, A2, A3, A4,...A23 şeklinde kodlanmışlardır. Katılımcı sayısı her ne kadar 23 gibi az sayılabilen bir miktar olsa da, sorunlar ve çözüm önerilerinin daha iyi vurgulanması için metin içinde bulgular sayı olarak değil, yüzde (%) olarak verilmiş, küsuratlar ise en yakın rakama yuvarlanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada Samsun semt pazarlarında çalışmakta olan kadınların, pazarda çalışmanın zorluğu hakkında söyledikleri öne çıkarılmış, kadınların pazarcılıkla ilgili olan sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri öncelikle dikkate alınmıştır. Bu kapsamda, Samsun semt pazarlarında çalışmakta olan 23 kadın pazarcının verdikleri bilgiler kayıt altına alınmış ve bunlar betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çalışanların Genel Bilgileri

Görüşme yapılan kadınların 40 – 73 yaş aralığında oldukları, yalnızca bir kadının 30 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Görüşme yapılan kadınların yüzde yetmiş dokuzunun sigortalı olduğu yüzde yirmi birinin ise sigortasız olduğu ortaya konulmuştur. Pazarcılık yapan kadınların eşlerinin genel olarak kendilerinden farklı işlerde çalışıkları, eş emekli olanların ek iş olarak pazarda kendilerine yardımcı oldukları görülmüştür. Pazarda çalışmanın sorumluluğunun aile bireyleri arasında ağırlıklı olarak kadınların üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Ailelerin ise genel olarak çekirdek aile olduğu bazı ailelerde ise aile büyükleri (babaanne, anneanne, dede) ile aynı evde yaşadığı tespit edilmiştir. Pazardan elde edilen gelir miktarı kadınlarla sorulduğunda % 35'lik kesimin 50-200 lira arasında, % 30'luk kesimin 250-500 lira arasında, % 17'lik kesimin 550- 800 lira arasında bir kazancının olduğu belirlenmiştir. % 18'lik bir kesim ise kazancını açıklamak istememiştir. Kadınların tamamının aile içerisinde yerinin önemli bir konumda olduğunu aktarmaları ise dikkate değer bulunmuştur. Öyle ki çalışma koşullarının ağırlığına rağmen bu işi yapıyor olmaları aile içinde kendilerine duyulan saygıyı daha da artıran bir faktör olarak görülmektedir.

Pazara Getirilen Ürünlerin Kaynağı

Pazara gelen kadınların genel olarak Samsun'un köylerinde ikamet ettikleri, pazarda getirdikleri ürünlerin de daha çok kendi yetiştirdikleri ürünler olduğu tespit edilmiştir. Bir kısım çalışan kadın ise köylerinin olmadığını varsa da yaşadıkları yerden uzakta olduğu için kendilerinin bu köylerle bir ilişiği

bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu durumda halden aldıkları ürünlerin pazara getirmenin kendileri için en uygun seçenek olduğunu vurgulamışlardır. Görüşme yapılan kadınlardan kendi mahsulünü pazara getirenlerin mevsimine uygun sebze ve meyve yetiştirdikleri ve pazara bunları getirdikleri aktarılanlar arasındadır. Halden ürün satın alıp pazara getirenler ise zaman zaman mevsimi olmayan ürünler de getirdiklerini ifade etmişlerdir. Bazı çalışanlar ise sattıkları ürünlerin kendilerinin üretmediğini, tanıdıklarını vasıtasyyla pazarlara getirdiklerini veya toptancılardan aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

A2: *Pazara kendi yetiştirdiğim ürünleri getiriyorum. Ispanak, marul, maydanoz, purasa, roka ve pazı yetiştiryorum.*

A5: *Pazarda satmak için pirasa, pancar, ispanak, soğan ve maydanoz yetiştiryorum.*

A7: *Bir şey yetiştirmiyorum. Zaten bebek eşyaları, zeytin ve zeytinyağı satıyorum. Zeytin ve zeytinyağlarını Manisa Salihli'den kayınvalidem gönderiyor. Bebek eşyalarımı ise toptancıdan alıyorum.*

A10: *Köyümüz var ana pazar için bir şey yetiştirmiyorum. Halden ürün alıp satıyorum.*

A15: *Lahana, marul, fasulye ve bezelye gibi sebzeleri kendim yetiştirip satıyorum.*

A22: *Ben pazar için ürün yetiştirmiyorum. Halden ürün alıp pazarda satıyorum.*

Pazara Getirilen Ürünlerin Satılabilme Durumu

Kadınların % 48'i pazara getirdikleri ürünlerin gün içerisinde tamamını, % 39'u yarısını, % 13'ü de yarısından daha azını satabildiklerini belirtmişlerdir. Pazarda satılmayan ürünlerin genel olarak bir sonraki pazar kurduğu gün daha ucuz bir fiyattan satışa sunulduğu, dökündüğü ya da hayvanlara yem olarak verildiği ise kadınların aktardığı bilgiler arasındadır. Bu doğrultuda aktarılan cümleler şunlardır:

A7: *Bozulan bir ürün satmadığım için bir sonraki hafta tekrar getiriyorum.*

A8: *İneklerime veriyorum.*

A10: *Hale geri verebildiklerimi veriyorum. Geri veremediklerimi döküyorum. Pazarçılık zor iş. Düşmanum varsa pazarçı olsun.*

A13: *Bir sonraki pazarda fiyatını düşürerek satıyorum.*

A15: *Ben satamadıklarını burada bırakıp gidiyorum. Gelip alanlar oluyor ne yapayım.*

A16: *Satamadığım ürünleri ihtiyaç sahibine veriyorum.*

A17: *Benim ineklerim var. Zaten paza sebze getiriyorum. Satamazsam bunları ineklerime veriyorum.*

A21: *Genelde ne getiriyorsam satıyorum ama satamadığım zaman kendimiz yiyoruz ya da akrabalara veriyoruz.*

Kadınların Pazarda Yaşadıkları Sorunlar

Kadınların pazarda yaşadıkları sorunların öğrenilmeye çalışıldığı bu bölümde sorunlar tuvalet-lavabo, hijyen, beslenme, ibadet, ıslıkma, güvenlik ve aydınlatma olarak yedi ayrı başlık altında ele alınmıştır.

Tuvalet - Lavabo İhtiyaçlı Durumunda Karşılaştıran Sorunlar

Kadınlar tuvalet - lavabo ihtiyaçları için genel olarak yakın konumlarda bulunan camii, restaurant, kırtasiye, şarküteri gibi yerlere gittiklerini aktarmışlardır. Kapalı pazarlara gittiklerinde ise bu gibi bir sorunla karşılaşmadıkları, özellikle bu nedenle kadınların hemen hemen hepsinin kapalı pazar talebinde bulundukları dikkati çekmiştir. Ellerini hijyen açısından sık sık yıkamaları gerektiğini belirten kadınlarından bazıları bunun için pazarla gelirken yanlarında su getirdiklerini ve tezgahın akasında ellerini yıkamaya çalışıklarını ifade etmişlerdir. Bazı çalışanlar ise görüşmenin yapıldığı gün için bulunduğu pazarda lavabo olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda açıklama yapan kadınlarından bazlarının ifadeleri aşağıdaki gibidir:

A1: *Ben buralarda lavaboya gitmiyorum.*

A2: *Pazarın yakınlarında bir kırtasiye var ben de oraya gidiyorum.*

A3: *Bu pazarda lavabo var orayı kullanıyorum.*

A5: Mescidin lavabosu var oraya gidiyorum.

A7: Mesela bu pazar kapalı olduğu için bu pazara belediye lavabo koymuş. Ama diğer pazarlarda yok. O pazarlara gittiğimiz zaman camiye veya evi yakın olan komşulara gidiyoruz.

A12: Kuaför dükkanı var oraya gidiyorum.

A14: Karşıda şarküteri dükkanı var oraya gitmek zorunda kalıyorum ne yapayım.

A15: Kirtasiyeye gidiyorum.

A17: Şurada tanıdık olan bir komşumuzun evi var oraya gidiyorum.

A19: Camiinin tuvaleti var oraya gidiyorum.

Isınma İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Pazara gelen kadınların soğuk günlerde isınmak için neler yaptıkları sorulduğunda ise farklı yanıtlar alınmıştır. % 46'lık bir kesim pazarda teneke kutular içinde veya yerde sebze, meyve kasaları yakarak isındıklarını, % 36'lık bir kesim ise üzümemek için kalan giydiklerini, % 18'lik bir kesim ise bunun için hiçbir çaba göstermediklerini belirtmişlerdir.

Bu konudaki birtakım ifadeler aşağıdaki gibidir:

A4: Pazarla gelirken kalan giyinmeye çalışıyorum.

A6: Isınma denen bir şey yok. Kışın soğuğunu çekmek zorunda kalıyorum.

A7: Pazar alanlarında ısıtıcı yok. Kalın giyiyorum soğuktan koruyorum kendimi.

A8: Tenekede odun yakarak isınmaya çalışıyorum.

A12: Kar yağlığında pazarla gelmiyorum.

A13: Tenekede odun yakarak isınıyorum.

A15: Isınamıyorum. Üşüyorum. Şu soğuğa bakın. Ne ile isınayım.

A17: Teneke ateşi yakarak isınıyorum. Pazar işinin en zor yanı da bu zaten.

A22: Isınmak için hiçbir şey yapmıyorum. Zaten sürekli isınamıyoruz müşterilerle ilgilenmek gereği için bir sıcak bir soğuk derken daha çok sorun oluyor.

Beslenme İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Beslenme ihtiyacını nasıl karşıladığı sorulan kadınların ise daha çok evden yemek getirdikleri, pazara yakın yerlerden yemek sipariş ettikleri veya pazarda sattıkları domates, salatalık gibi sebzelerle birlikte ekmek yedikleri tespit edilmiştir. Bu konudaki bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

A1: Ekmek yiyorum.

A6: Çay demliyorum. Ekmek正在吃.

A7: Evden getiriyoruz. Bazen de buradan satın alıyoruz. Topluca arkadaşlarla birlikte yer sofrası yapıyoruz. Tezgâhın arkasında karşılıyoruz beslenme ihtiyacımızı.

A9: Evden yemek getiriyorum. Onları yiyorum.

A11: Evden yemek getiriyorum.

A12: ...ben de isterdim evimde kahvaltı yapmayı, sıcak evimde oturmayı. Ne işim var burada.

A20: Civardaki lokantalarдан yemek yiyorum. Bazen de evden getirdiklerimi yiyorum.

A22: Evinde getirdiğim yemekleri yiyorum.

Hijyen İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Pazarların hijyenik anlamda temiz olduğunu belirten kadınlar yalnızca ellerini yıkamak için uygun bir yer olmamasından şikayetçi olarak pazarda ellerini yıkamalarına olanak verecek yerlerin yapılmasını talep etmişlerdir. Bu konudaki ifadeler aşağıdaki gibidir:

A1: Belediyeden kadınlar gelip buraları temizliyorlar.

A7: Belediye çalışanları buraları zaten temizliyor.

A8: Pazar zaten temiz. Belediye bu konuda duyarlı.

A9: Pazarın tuvaleti olmadığı için başka tuvaletlere gidiyorum ama bazen çok kirli oluyor.

A14: Karşıda şarküteri var ellerimi orada yıkıyorum. Bir lavabo olsa ellerimizi yıkasak çok güzel olurdu.

A15: Ellerimi sık sık yıkama ihtiyacı hissediyorum. Komşuya gidiyorum ellerimi yıkamak için.

A16: Yanında su getiriyorum ellerimi yıkamak için. Ya da komşuya gidiyorum.

A21: Yerleri pazarcılar pis bırakıyor. Yerlerde bırakılan ürünler rüzgârla ana yollara dağılıyor.

Aydınlatma İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Aydınlatma için daha çok sokak lambalarının ışıklarından faydalandığını belirten pazarcı kadınların yanında, akiülerle kendi aydınlatmasını sağlayan kadınların da olduğu göze çarpmıştır. Her iki imkâna da sahip olmayan kadınların ise akşamda kalmadan tezgâhlarını toplayıp gittiklerini ifade ettileri görülmüştür. Bir çalışan ise her pazarda aydınlatma olduğunu ifade etmiştir. Bu konudaki bazı ifadeler şu şekildedir:

A1: Akşam olunca lamba takıyorlar buralara.

A4: Akşama kalmamaya çalışıyorum. Aydınlatma yok.

A6: Aydınlatma için gereken her şey var. Zaten bizim kendi akümüz var. O yüzden aydınlatma sorun olmuyor.

A7: Her pazarda aydınlatma var.

A8: Akşama kalmadan eve gidiyorum ben.

A13: Sokak lambaları yetiyor.

A14: Sokak lambalarının ışıkları pazara vuruyor. Aydınlatmamız bu.

A15: Sokak lambasının aydınlatması yeterli oluyor.

A17: Sokak lambaları var. Onlar sayesinde aydınlatma sağlıyoruz.

Güvenlik İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Pazarda en önemli sorunların başında gelen güvenlik konusunda kadınların birtakım şikayetlerinin olduğu görülmüştür. Bu şikayetlerin başında sahte para veren müşterilerin anlaşlamaması, aldığı ürünlerin parasını ödemeden giden müşterilerin fark edilememesi gibi şikayetler gelmektedir. Yalnızca bir pazarda görev yapan beş kadınla yapılan görüşmeler sonunda pazari koruyan iki güvenlik görevlisinin olduğu belirlenmiştir. Bu konudaki yorumlardan bir kısmı şı sekildedir:

A3: Güvenlik adına zabıtalar var. Yanında eşim var ona güveniyorum.

A4: Pazarda güvenlik ihtiyacı var. Bazen sebze meye çalınıyor. Fark ediyoruz ama kime ne diyebilirim. Geçen hafta bir müsteri bana sahte iki yüz liralık banknot verdi. Limon aldı ben de para üstü verdim. Paranın sahne olduğunu eve gidince anladık. Ama iş işten geçmiştii. Kendi kendimi koruyorum.

A7: Bu pazarda güvenlik kamerası var ama diğer pazarlarda yok. Biz de güvenliği kendî aramızda sağlamaya çalışıyoruz.

A10: Güvenlik yok. Oğlum yanında.

A11: Bu pazarda güvenlik yok. Bir problem çırksa bile burada çalışanlar yardıma koşar.

A13: Pazarda iki tane güvenlik var. Zaten güvenlik sıkıntısı yok bu pazarda. Hiç problem yaşamadık bu zamana kadar.

A14: Pazarda güvenlik görevlisi var. Problemlerimizin çözümüne yardımcı oluyorlar. Bir defasında bir müşterinin cüzdanı calındı ama biz bir problem yaşamadık.

Ibadet İhtiyacı Durumunda Karşılaşılan Sorunlar

Ibadet ihtiyacılarındaki sorunları dile getiren kadınların % 45'i ibadet ihtiyaçlarını pazar yakın konumda bulunan camii, mescit gibi yerlerde giderdiklerini, % 32'si pazar olduğu günlerde ibadet edemediklerini, % 14'ü ise pazarda tezgâhlarının arkasında namaz ibadetlerini yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. % 9'luk bir kesim ise ibadet ihtiyaçlarını pazar yakın yerlerde evi olan komşularında yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda konuşan kadınların ifadeleri aşağıdaki gibidir.

A3: Namaz kılmak istiyorum ama müsaıt bir yer olmadığı için kılamıyorum kazaya bırakıyorum.

A4: Namazımı kazaya bırakıyorum. Burada namaz kılacak yer yok.

A6: Namazımı arabada ya da pazارın içinde kılıyorum.

A7: Pazarların hepsinde kapalı da olsa açık da olsa ibadet yapılacak yer yok. Abdest alınacak yer yok. Abdestimi arabada alıyorum. Namazımı arabada kılıyorum. Bazen de tezgâhimin arkasında etrafı iyice temizleyip yere karton serip üzerine seccademi serip namazımı yerde kılıyorum.

- A8: Namazımı kazaya bırakıyorum.
A10: Namazımı kazaya bırakmak zorunda kalıyorum.
A11: Yakında camii var oraya gidiyorum.
A12: Tezgahın arkasında namaz kiliyorum.
A14: İbadet edebilmemiz için ayrılmış özel bir yer yok.
A15: Namazımı kılamıyorum burada.

Pazarcı Kadınların Belediyeden Beklentileri

Çalışmanın bu bölümünde pazarda çalışan kadınların belediyeden ne gibi bekłentilerinin olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu konuda kadınlar farklı boyutlarda öneriler sunmuşlardır. Öneriler belediyenin kapalı pazarlar yapması noktasında yoğunlaşmıştır. Kapalı pazarın içerisinde mescit, abdesthane, tuvalet, lavabo gibi yerlerin olması gereği ve hijyene dikkat edilmesi gereği de vurgulanmıştır. Kadınların en önemli sorunlarının açık pazarlarda çalışmaktan kaynaklandığı vurgulanmıştır. Öyle ki yaz ve kiş mevsimlerinin iklim koşullarının ağır olduğu ve pazarda çalışmayı neredeyse imkânsız hale getirdiği buna bir kanıt niteliğindedir. Pazarda akşam saatlerinde havanın kararması satışa düşüren etmenlerden biri olarak gösterilmiştir. Pazarcılar bunun önüne geçilebilmesi için belediyeden pazaraya aydınlatma yapılmasını beklediklerini vurgulamışlardır. Pazarda kendileri için ayrılan yerlere ödedikleri verginin fazlalığından yakınan pazarcılar bu konuda da belediyenin daha uygun ücretler istemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konuda dile getirilen bekłentiler aşağıdaki gibidir:

- A1: Benim şahsi hiçbir bekłentim yok. Durumu uygun olmayan insanlara yardım etsinler.
A6: Gittiğimiz tüm pazarların kapalı olmasını isterim.
A9: Temiz tuvaletler ve kapalı bir pazar istiyorum.
A13: Kapalı pazardan başka bir bekłentim yok.
A17: Ücretlerin sürekli arttırmamasını hatta hiç olmamasını istiyorum.
A18: Bütün ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabileceğimiz bir kapalı pazarın olmasını istiyorum.
A19: Soğuktan ve yağmurdan korunmak için kapalı pazar istiyorum.
A22: Kapalı pazar istiyorum.

Pazarda satışın en yoğun olduğu saatler sorulduğunda kadınların % 65'i akşamüzeri cevabını vermiştir. Satışın öğleden sonrasında daha yoğun olduğunu belirten kadınlar ise % 22'lik bir kesimi oluşturmustur. Sabah saatlerinde satışın daha yoğun olduğu ise % 13'lük bir kesimin vurguladığı bir durumdur. Pazarda gelen müşterilerin pazarda çalışanlardan ne gibi bekłentileri olduğu sorulduğunda pek çok farklı cevap alınmıştır. Bu cevaplar en çok hoşgörü, gül yüz, ucuz ve taze ürün, temizlik, ürün çeşitliliği boyutlarında yoğunlaşmıştır. Müşterilerin ucuz ürün talebinde bulunmasından ise pazarcıların memnuniyet duymadığı dikkati çekken noktalardan bir tanesidir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Samsun semt pazarlarında çalışmaka olan kadınların pazarcılık yaptıkları süreçte yaşadıkları sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu sorunlardan yola çıkılarak sorunlara yönelik çözüm önerileri yine pazarcı kadınların kendi ağzından alınmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızın bulgularında görüşme yapılan kadınlardan edinilen bilgilere göre yaş aralıklarının 40-73 arasında olduğu öğrenilmiştir. Katılımcılar büyük oranda sigortalı oldukları belirtmişler, sigortalı olmayanlar ise bunun üzüntüsünü duyduklarını aktarmışlardır. Kadınların nerede ikamet ettikleri öğrenilmiş, büyük oranda köylerde ikamet ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda kadınlardan, pazarda getirdikleri ürünlerin kaynağı öğrenilmeye büyük oranda kendi yetiştirdikleri sebze ve meyveleri pazarlara getirdikleri öğrenilmiştir. Pazarda getirdiği ürünleri halden veya toptancılardan alanların azınlıkta olduğu tespit edilmiştir. Kadınların yaşadıkları köylerden göçe katılan olup olmadığı sorulduğunda köylerden büyük şehirlere ve yurt dışına doğru yoğun bir göç hareketi olduğu öğrenilmiştir. Kadınlar bu göçlerin sebebinin ise daha çok iş bulma isteği ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir.

Pazara getirilen ürünlerin satılabilme durumları incelendiğinde ürünlerin tamamının bir günde satılmadığı katılımcıların vurguladığı ortak konudur. Satılamayan ürünlerin ne yapıldığı sorulduğunda ise hayvanı olanların artan sebze ve meyveleri hayvanlarına verdikleri, hayvanı olmayan veya ürünleri

geriye götürmek istemeyenlerin ürünleri pazar yerinde öylece bırakıp gittikleri, geri götürmenlerin ise bir sonraki pazar kurulduğu gün ürünlerini daha düşük fiyattan satışa sundukları, bu durumun ise kendilerini mağdur ettiği tespit edilmiştir.

Araştırmamızın asıl ortaya çıkarmak istediği noktada ise kadınların pazarlarda yaşıdıkları birtakım sorunlar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu sorunların kadınların pazarda dardukları süre boyunca tuvalet - lavabo, işinme, ibadet, beslenme, hijyen, aydınlatma ve güvenlik boyutlarında toplandığı tespit edilmiştir. Kadınların pazarda en çok ibadet ve lavabo ihtiyacı noktası sorun yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Pazarlarda lavabo olmadığı için kadınların pazarın yakın konumlarda bulunan camii, mescit, lokanta, kuaför dükkânı, kirtasiye gibi yerlere veya tanışıkları komşuların evlerine gitmek zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Kadınların bu durumdan rahatsızlık duydukları, yetkililerden bir an önce bu soruna bir çözüm bulmalarını bekledikleri tespit edilmiştir. Yılmaz (2006) lavabo ihtiyacı noktasında en çok kadınların mağduriyet yaşadığını belirterek pazarlara seyyar tuvalet ve lavabo konulması gerektiğini belirterek bu konuya bir çözüm önerisi getirmiştir.

Özellikle soğuk kış günlerinde işinme ihtiyacı duyduklarında ise pazarda çalışmanın kadınlar için daha zor bir hal aldığı tespit edilmiştir. Kadınlara soğuktan korunmak için nasıl bir yol izledikleri sorulduğunda teneke kutu içerisinde ateş yakıtları, yerde tahta parçaları yakıtları veya kalın kıyafetler giyikleri sonucuna ulaşmıştır. Bir kısım çalışan ise ateş yaksalar bile sürekli ateşin başında durup işinamayacakları için hiç yakmamayı tercih edip soğuğa bir şekilde olsa katıldıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı ise kar yağlığında pazarı hiç geldiğini belirtmiştir.

Ibadet etmeleri gerekişi zamanlarda ise buna uygun bir ortamı bulmadığını ifade eden pazarçı kadınların, eğer pazarın kurulduğu yere yakın camii veya mescit varsa buralara gittikleri tespit edilmiştir. Kadınların, pazarın yerde camii veya mescit olmadığı durumlarda evi pazarın yakın olan komşularının evlerine gittikleri, pazar tezgâhlarının arkasında abdest alarak yere karton üzerine seccade sererek namaz kılabildikleri, bir kısmının da namazlarını kılamadıkları tespit edilmiştir. Bu durumun da katılımcıları oldukça rahatsız ettiği tespit edilmiştir.

Pazarda beslenme ihtiyacını nasıl karşıladıları sorulduğunda ise kadınların pazarın yakın konumlarda bulunan lokanta, şarküteri gibi yerlerden yiyecek aldıkları veya evden getirdikleri yemek, kahvaltılık gibi yiyecekler yedikleri ortaya konulmuştur. Katılımcıların pazarda yemek yemek adına çok problem yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ancak bir katılımcının pazarda çalışmaktadır evinde kahvaltı yapmayı tercih etmemesi pazarda yemek yemenin dahi zor bir durum olduğunu düşündürmektedir.

Hijyen konusunda belediyenin pazar yeri temizliğinde memnun olduğunu belirten katılımcıların yanında pazarda bir lavabo olmasının kadınların el temizliği adına gerektiğini belirten katılımcılar da olmuştur. Pazarda belirtilen şekilde bir lavabo olmadığı için yanında su getirip ellerini yıkamaya çalışan kadınlar bu durumun çok kolay olmadığını vurgulmuşlardır.

Pazarda özellikle havaların erken karardığı kış günlerinde aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumda pazarlarda lamba olmadığı için katılımcıların pazarı erken saatte terk ettikleri, sokak lambalarının ışıklarından faydalananmaya çalışıkları veya akü kullanmak suretiyle kendi aydınlatmalarını sağlamaya çalışıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalardan bir tanesinde pazarlarda sokak aydınlatmalarının dahi olmadığını ve bu durumun pazarcıları el feneri veya el yordamı ile iş yapmaya çalışmak zorunda bıraktığını belirtmiştir.¹⁶ Çalışmanın yapıldığı yıl dikkate alındığında aradan geçen 10 yıllık süreçte çok da büyük bir değişikliğin yaşanmadığı görülmektedir. Aydınlatma sorunu yaşayan pazarcı kadınlarından pazarı erken saatte terk ettiğini belirtenlerin olması da tek kazancı pazardan olanlar için olumsuz bir durumdur.

Güvenlik konusunda bazı pazarlarda önlem alınırken bazlarında hiçbir şekilde önleme başvurulmadığı görülmüştür. Pazarda çalışan kadınların bu konuda eserlerine, çocuklarına ya da pazarda çalışmaka olan diğer pazarcılara güvendikleri tespit edilmiştir. Güvenlik adına problemi olmadığını belirten pazarcıların ise pazarda görev yapmakta olan güvenlik görevlileri ve zabıtaları işaret ettiği görülmüştür.

Kadınların aktardıklarından yola çıkararak pazarda çalışmanın hava koşulları, yorgunluk, gürültü, gün boyu ayakta durma gibi ağır koşulları olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışma grubunda yer alan kadınların yaş ortalamasının 54 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ise bu durumun tolere edilmesi zor sonuçlara yol açabileceğini düşünülebilir. Bu bağlamda pazarçı kadınların içerisinde lavabo, mescit,

¹⁶ Yılmaz, agm, s. 536.

ıstıma sistemi, aydınlatma sistemi ve güvenlik görevlisi bulunduran bir kapalı pazar yapılması isteği oldukça makul bir istek olarak görülmektedir.

Pazar yeri için ödenen vergilerin de pazarcıları maddi olarak sarstırıcı ve bu işten kazandıkları gelirden kendilerine düşen payı azalttığı tespit edilmiştir. Bu verilere dayanarak pazar yeri için pazarcılarından alınan vergilerin düşürtülmüşinin, içerisinde pazarcıların lavabo, ibadet, aydınlatma, ısnama ve güvenlik gibi zaruri ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte donanıma sahip kapalı pazarlar yapılmasıının ülkemizdeki pazarcılık kültürünün devamı için önemli bir girişim olabileceği düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada belirtilen çeşme, WC, belediye zabita yeri gibi donanımların pazar yerlerini güzelleştiren, tamamlayan öğeler olduğu ve bunların gerçekleştirilebilmesinde gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerektiği vurgusu ilgili önerimizde destek çıkacak niteliktedir.¹⁷

Sonuç

Sonuç olarak daha önce Samsun semt pazarları için yapılan çalışmada vurgulanan hususlar hala önemini muhafaza etmektedir.¹⁸ Şöyle ki; semt pazarları, köylerde yaşayan, pazar için üretim yapan ve bu sayede kırsal alanda varlığını devam ettirerek göçe katılmayan köylüler açısından başlıca geçim kaynağıdır. Yani semt pazarları bir yönyle kırsal kesimde aile işletmeciliği şeklinde istihdamı ayakta tutarak köyden şehrə gögü engellerken, diğer yönüyle şehirli nüfus da aracılık bir şekilde ucuz ve taze sebze-meyveye erişim imkânına kavuşmaktadır. Bu sistemin sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için semt pazarlarına yerel yönetimlerin daha çok özen göstermesi ve mevcut şikayetleri en aza indirmesi gereklidir.

Kaynaklar

- AKSOY, Yıldız, "Pazar Yerlerinin Şehir Planlaması Standart ve İlkeleri Yönünden İncelenmesi: İstanbul İli Bakırköy İlçesi Örneği", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.18, S.2, 2009, s.26-39.
- ALİAĞAOĞLU, Alpaslan, "Balıkesir Şehrinde Haftalık Pazarlar: Çekicilikler ve Sorunlar", *Eastern Geographical Review*, C.17, S.27, 2012, s.43-72.
- AZİZ, Aysel, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2010.
- CALIŞKAN, Vedat, "Kentsel Mekan Kullanımındaki Farklılıklar Üzerine Bir Yaklaşım: Bursa ve Çanakkale'nin Periyodik (Haftalık) Pazarlarından Örnekler", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 12, s.18, 2007, 49-78.
- KOÇAK, Orhan- Erkan Uygun, "Göçün Tarım Sektoründe Faaliyet Gösteren Pazar Çalışanlarına Etkisi ve Yalova Örneği", *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, C.3, S.5, 2014, s.192-213.
- KODAY, Salih- Şaban Çelikoglu "Geleneksel Alışveriş Mekanlarına Bir Örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazaar)", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.1, S.2, 2011, s. 243-262.
- ÖZGÜC, Nazmiye- William. A. Mitchell, "Şehirlerin Alternatif Alışveriş Mekanları; İstanbul'da Haftalık Pazarlar", *Tasarım + Kuram Dergisi*, C.1, S.2, 2000, s.35-58.
- TDK (2009). Pazar Kelimesinin Tanımı. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts Erişim tarihi: (29.03.2016).
- TUNÇEL, Harun, "Geleneksel Ticaret Mekâni Olarak Türkiye'de Haftalık Pazarlar", *eJournal of New World Sciences Academy*, C.4, S.2, 2009, s.35-52.
- YILDIRIM, Ali – Hasan Şimşek, *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Tıpkı Basım), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.
- YILMAZ, Cevdet. "Samsun Semt Pazarları", *Geçmişten Geleceğe Samsun*, (1. Kitap), Ed. Cevdet Yılmaz, Samsun Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Samsun 2006, s.521-539.

¹⁷ Aksoy, *agm*, s. 38.

¹⁸ Yılmaz, *agm*, s. 521 – 539.

"Türkiye'nin Gözbebeği"

Kültür Yayınları / No: 16

Geçmişten Günümüze

ŞEHİR ve KADIN

Editör
Prof. Dr. Osman KÖSE

Canik Belediyesi Kültür Yayınları

Yayın No: 55-17-01

*Takım Numarası
978-605-83234-2-1*

*ISBN
978-605-83234-3-8*

Samsun 2016

Editör: Osman KÖSE

*Mızanpaj ve Kapak Tasarımı
Burhan ÖZAKÇA
0507 669 1981*

*Baskı Tarihi
Aralık 2016*

*Baskı Yeri
Güven Ofset Matbaacılık
Saitbey Mah. Çukurçeşme Sk. No: 12 İlkadım / SAMSUN
0362 431 01 71*

*Sertifika Numarası
20113*

*CANİK BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Karşıyaka Mahallesi İlkbahar Sokak No: 1*

*CANİK / SAMSUN
Tlf: +90 444 55 90
Faks: +90 362 238 84 30
Web : www.canik.bel.tr
E-posta : canik@canik.bel.tr*

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Tarihte Kadın

A – Eskiçağda Kadın

Ergün LAFLI

Bronze Figurines at the Museum of Ödemiş (Western Turkey) 11

N. Damla YILMAZ USTA

Tarih Öncesinde Anadolu Kadınlarının Sağlık Sorunları 23

Ameneh BAŞERİ

Research about the Position of Women in the Iran and Minor Asia of Ancient to
end Ottoman Period 29

Babür Mehmet AKARSU

Anadolu'da Adına Kentler Kurulan Antik Dönem Kadınları 39

Hasan Ali ŞAHİN

Anadolu'nun İlk Yazılı Belgelerinde Kadın 51

Hatice Palaz ERDEMİR / Onur GÜNDAY / Nurcan BARMAN

Cumhuriyetten İmparatorluğa Geçiş Döneminde Roma Şehirli Kadının Değişimi 59

Leyla MURAT

Anadolu'da Hitit Döneminde Kadın ve Önemi 73

Fidan KASIMOVA

Türk Mitolojik Metinlerinde, İlk İnançlarda Kadı (Şaman, Ecdad, Demiurg gibi) 81

Fatih DURGUN

Geç Ortaçağ İngiltere'sinde Kitap Okuyucusu Olarak Kadınlar ve Şehir Hayatındaki Kültürel Tüketiciler 89

Seda ÖZSOY

Aslı Günahın Bekçileri: Ortaçağ'da Kadınlar 97

Esmi REYHAN / Tülin B. CENGİZ

Başkent Hattusa'nnı Şifaçı Kadınları: Büyücüler 105

Zeynep KANTARCI

Erkek Hegemonyasına İlk Başkaldırı: Lilith 115

Gülüm Öğüt EKER

Kolektif Kimlik kazanma Sürecinde Türk Kadın Kimliği: İlbilge Hatun'dan Uzun Boylu Burla Hatun'a 121

B – Şiir ve Edebiyatta Kadın

M. Halisistin KUKUL

Necip Fazıl'ın Şiirlerinde "Kadın" 129

Ayşe PASLANMAZ

Şiir ve Kadın 141

Tuncer BAYKARA

İstanbul'dan Karadeniz Kıyılarına Mektuplar 151

Ümral DEVECİ

Karadeniz Türkülerinde Kadın Olmak 155

Ali ÇAKIR

İkdam Gazetesi'nde Yer Alan "Muhasebe-i Nisa'iyye" Yazılarına Dair

Bir Değerlendirme 163

Banu Berber BABALIK / Dişen İnce ERDOĞAN

Demokrat Parti İktidarında Kadın Dergileri ve Kadın İmajı (1950-1954) 173

Birkhan Kargı

Edebiyat ve Sinema Etkileşiminde Şehir ve Kadın İzdüşümü	191
Hanife Alkan ATAMAN	
Tanzimat'tan Milli Edebiyat'a Kadınlara Yönelik Kullanılan Hitaplar	199
Nadiya SENÇİLO	
Ukraynalı ve Türk Realist Yazarların Hikâyelerinde Kadın Karakterlerinin Tipolojisi	217
Şeyma BÜYÜKAVAS KURAN	
Şehir ve Kadın Bağlamında Mücellâ	223
Yavuz BAYRAM	
Divan Şairinin Gözünden Osmanlı'da Kadın (Güzel, Sevgili).....	227
Zeynep Satıcı YALÇIN	
Uyumsuzlar'da Kadın Konusu.....	233
Hanife Nâlân GENÇ	
Kentler Arasında Yiten Bir Kadın : Senâha	243
Yasemin ULUTÜRK	
Tarihi Romanda Değişen Kadın Algısı	253
Hasan AYDIN / Ayşegül KUŞ	
Henry J. Van Lennep'in Oriental Albümü'nde Doğulu Kadın Portreleri	261
Ramazan KAZAN	
Cahiliye Şiirinde Kadın	275

C – Kültür ve Değerlerde Kadın

M. Halistin KUKUL

Kadına Değer Vermek ve Kadın Cinayetleri.....	285
Abdurrahman KURT	
Sosyo-Ekonomik ve Dini Açıdan Osmanlı Kadınları, Bursa Şehri Örneği	289
Muhammed Bilal ÇELİK	
Hokand Hanlığı Siyaset ve Kültür Hayatında Bir Kadın: Mahlar Ayım.....	301
Dilşen İnce ERDOĞAN	
XIX. Yüzyılda Osmanlı Kentlerinde Amerikalı Misyoner Kadınlar	311
Edina SOLAK	
Çorum Milletvekili Ferit Bey'in Hayatı ve Vefatı Üzerine Ailesine Devlet Tarafından Yapılan Yardımlar	325
Gökcé ŞİMŞEK	
Kadın Dostu Kent ve Kültür Varlıklar	333
İlkıncı YÜKSEL	
Geleneksel Türk Evinde Kadın	345
Nargiz ALİYEVA	
XIX-XX. yüzyıllarda Azerbaycanlı Kadınların Kıyafetlerinde Milli-Dini Değerler.....	353
Timur VURAL	
Osmalı Minyatırlarında İstanbul'da Kadın ve Müzik	359
Zübeyde Cihan ÖZSAYNER	
Osmalı İmparatorluğu Döneminde Kadın Hattatlarımız	367
Nurlane KERİMLİ	
Azerbaycan Kadını ve Kültürü	377
Nurten ÇETİN	
İstanbul Amerikan Kız Koleji ve Kolej'in Müslüman Kadın Algısı (1908-1918).....	381
Bekir ŞİŞMAN	
Halk Kültürü'nün Aktarıcısı ve İcracısı Olanık Kadın	395

D – Kadınların Mimari Alanda Faaliyetleri

Mehmet Sami BAYRAKTAR

Osmanlı Döneminde Samsun'da Bir Baniye Ayşe Hamîm ve Yapıları	411
---	-----

E – Vakıf Alanında Kadınlar

Adnan TUZEN

Osmanlı Dönemi Vakfiyelerinde Kadınlara Yönetlik Hizmetler 469

Doğan YÖRÜK

Selçuklu'dan Osmanlı'ya Konya'da Vakıf Kur'an Kadımlar 475

Meryem KAÇAN ERDOĞAN

Osmanlı Hamam Sultanlarının Haremeyn ve Kudüs'e Yaptığı Hizmetler (XVI-XVII. Yüzyıl) 489

Sadi BAYRAM

Şehirciliğe Katkısı Olan Hanımlar: İstanbul-Üsküdar Toptası (Atık Valide) Nürbânû Sultan Külliyesi 509

F – Kadına Yönetlik Suçlar

Ali BAYER

Eslerası Şidet ve Din 549

Ahmet AKSIN

19. Yüzyılda Osmanlıda Bir Kadın Cinayetinin Anatomisi ve Kadın Cinayetleri 561

Alaattin AKÖZ / Tuğba Hilal KABAKÇI

Kadın, Aile Ve Devlet Hamiliği: Osmanlı Devleti'nde Kadın Ve Aileye Yönetlik Tehditler

Karşısında Koruyucu Tedbir Ve Düzenlemeler 569

Alparslan DEMİR

Mahalle Baskısından Kaçış: Tövbe İstigfir 577

Hürü SAĞLAM TEKİR

Osmanlı Devleti'nde "İskat-ı Cenimi" (Çocuk Düşürme) Engellemeye Yönetlik İdari Tedbirler 585

Hüseyin MUŞMAL / Müjgân ŞAHÎNKAYA

Konya Mahkemesi Kayıtlarına Göre Aile İçi Şiddet ve Çocuk Düşürme Vakaları (1650-1750) 593

Mehmet EVSİLE

Cumhuriyet Döneminde Aile ve Kadın Problemleri 611

Özlem POYRAZ

20. Yüzyılda Osmanlı'da Kadın Mahkümeler 619

Zeynep Damla KARANUH / Yeşim ARSLAN

Kadına Yönetlik Şiddetle Mücadelede Yerel Yöntemlerin Rolü 629

G – Sosyal Hayatta Kadın

Zafer GÖLEN

Babur Devlet Siyasetinde Kadınların Rölu 639

Ali ARSLAN

Aile ve İnsanı İlişkiler Temelinde, Şehirde ve Kırsal Kadının Hayattan Memnuniyet Durumu ve Yaşam Kalitesi 659

Bayram AKÇA

Muğla Güzel Yayıla Dokumacılar Kooperatif (1942-1950) 675

Feriha AKPINARLI / Gültén KURT

Kadın Girişimciler Kahramanmaraş Örneği 681

Erol AKCAN

II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadınların "Beden Terbiyesi" Meselesi 687

Eylül AYKAN / Zübeyde G. YAĞCI

XVIII. Yüzyıl'da Sultanların Boğaz Yaşamına Katkıları: Büyükkâşima Sultan 697

Gülbadı ALAN

Osmanlı Ülkesinde Amerikan Board Kadınları 711

İbrahim SERBESTOĞLU

Osmanlı Devleti'nde Kadının Tabiiyeti 753

Merhmet Emin ÜNER

Osmanlı Döneminde Urfa'da Gündelik Hayatta Kadın 759

Merve Karaçay TÜRKAL

Kafkaya'da Aile Yapısı ve Kadının Yeri: Karaçay-Malkar Türkleri Örneği.....	767
Mucize ÜNLÜ	
Samsun Reji İdaresi ve Tütün İşçisi Kadınlar.....	775
Mücahit YILDIRIM	
Yakakent Ekonomisinde Kadının Yeri.....	783
Osman AKANDERE	
Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Açılan Bir Hemşire Okulu: Hilâl-i Ahmer	
Hastabakıçılık Okulu'nun Açılması ve İlk Mezunları	791
Recep Murat GECİKLİ	
Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Kadınların Siyasal Hayata Katılması Konusunda Kamuoyunda Yapılan Tartışmalar ..823	
Senem GÜRKAN	
Osmalı İmparatorluğundan Kadının Eğitimi (19. Yüzyıl ve Sonrası).....	831
Suat ZEYREK	
Kadınlar Halk Fırkası'ndı Kurma Teşebbüsü (15 Ağustos 1923) ve Nezihe Muhiddin'in Faaliyetleri	843
Tamara ÖLÇEKÇİ	
Kırgız Toplumunda Kadın	855
Yakup YILMAZ	
Çadırın Efendileri: Yörük Kadınları	867
Yılmaz IRMAK	
Batı Avrupa'da Yaşayan Göçmen Türk Toplumunda Kültür Aktarımı Bakımından Kadınların Rolü.....	883
Mehmet BEŞİRLİ	
XIX. Yüzyılda Canik Sancağı'nda Kadın ve Çocuklar Üzerine Bazı Bilgiler (1800-1870)	887
Zeynep Ceran KEÇİLİ	
Osmalı İstanbul'unda Kadın Ermeğinin Sosyal ve Mekânsal Alanda Görümlülüğü: Avrat Pazarı	891
H – Savaşta ve Barışta Kadın	
Ahmet İÇLİ	
Klasik Türk Edebiyatında Aşk Konulu Anıtlarda Savaşan Kadın Kahramanlar.....	899
Hava Kurt SELÇUK	
Türklerde Hükümdar Eşlerinin Oturduğu Hatun-Kentler ve Şehirlerinin Savunmasında Kadınlar	909
İsmail KIRAN	
Avrupa'ya Modern Zamanların Sinir Ötesi Umu: Suriyeli Mülteciler (Paris Örneği)	917
Kemal ARI	
Mübadele ve Kadın	927
Nesirüddin MEZHERİ	
Rus İsgalinden Sonra Afganistan Şehirlerinde Kadın.....	935
Necdet AYSAL	
Kurtuluş Savaş'ta Bir Kadın Örgütü: Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti.....	941
Ulvi KESER / Asporça Melis KESER	
Kıbrıs'ta Bir Nene Hatun, Dr. Ayten Berkalp	965
Ulvi KESER / Asporça Melis KESER	
Darağacından Özgürüğe Kahraman Bir Kadın: Gültén Tilki	995
Yunus Emre TEKİNSOY	
Balkan Savaşları'nda Propaganda Unsuru Olarak Kadın ve Kadın Fotoğrafları.....	1005
I – Modernleşmede Kadın	
Nadia Yaseen ABED	
Woman and Modernization in Ottoman Thought	1023
Fahri SAKAL	
Tarihte Kadın ve Aile Anlayışlarından Hareketle Kayseri - Samsun Örnekleri ile Cumhuriyet Döneminde Türk Ailesi 1027	
Mehmet BAHADIR / H. İbrahim ZEYBEK / Ali UZUN / Cevdet YILMAZ / Hasan DİNÇER /	

İlter Kutlu HATİPOĞLU

Samsun İlinde Kadın ve Suç Dağılımına Bir Bakış (2015)	1043
H. İbrahim ZEYBEK / Ali UZUN / Cevdet YILMAZ / Mehmet BAHADIR / Faruk AYLAR /	
İlter Kutlu HATİPOĞLU / Hasan DİNÇER	
Samsun İlinde Kadın İntihar Vakalarının Coğrafi Analizi	1053
Inaam Mahdi Ali AL-SALMAN	
Iraqi Woman's Association and its Role in Feminism Movement in Iraq 1958-1963	1081
İsmet TÜRKMEN	
Türk Modernleşmesinde Kadın Kimliğinin İnşası: Halkevlerinin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme (1932-1951)	1089
Nermin GÜMÜŞALAN	
CHP'nin Doğu İllerindeki Kadınların Eğitimiyle İlgili Faaliyetlerine Bir Örnek "Köy Kadımları Gezici Kursları"	1105
Orhan BİNGÖL	
Ajdu Pekkan Özelinde Türk Popüler Kültüründe Modern Kadın İmajı	1129
Recep CENGİZ / Armağan USTABAŞ / Ayşe Nur CEYLAN /	
Büşra YILDIRIM / Fatmagül AKMAN	
Kadının Gizemli bir Enstrümanı; Makyaj.....	1147
Serenat İSTANBULLU	
Amatör Müzik Topluluklarındaki Kadın Üyelerin Sosyokültürel Profilleri (Niğde İli Örneği)	1161
Yaşar BARUT / Kemal ÖZCAN / Volkan DURAN / Seçil DURAN / Hüseyin Mert BARUT	
Samsun Yerel Basımında Kadın Olgusunu Ele Alması	1173

K – Mitoloji, Siciller ve Tarihi Metinlerde Kadın

Esra ŞAHİN

1824-1838 Tarihli Çorum Şer'iye Siciline Göre Çorum'da Kadın ve Aile	1189
--	------

Deniz BEYAZ

Türk Mitolojisinin Kökü Dışı: Al Karşı.....	1199
---	------

Lokman ÇİLİNGİR

Ibn Sina'nın Kadına Bakışı	1205
----------------------------------	------

Muhammed OKUDAN

Şer'iye Sicilleri İşığında Anadolu Kadının Hukuki Mücadelesi (19. Yüzyıl Samsun, Tokat ve Mardin Şer'iye Sicillerine Göre)	1211
--	------

Muhittin ELİAÇIK

Osmanlı Fetva Kitaplarında Kadının Statüsüne Dair Analitik Bir İnceleme	1217
---	------

Pınar ÜLGEN

Unutulan Haçlılar: Itinerarium Peregrinorum et Gesta Registri Ricardi" Adlı Esere Göre Kadınların Haçlı Seferlerine Etkileri	1223
---	------

Temel ÖZTÜRK

18. Yüzyıl Ortalarında Trabzon Kadı Sicillerindeki Terekelere Göre Kadın	1233
--	------

Veli Can ÖZDEMİR

Ağit Geleneğinin Yaşatılması ve Ağit Metinlerinin Aktarlığında Kadının Önemi: Burdur Yöreni Örneği	1243
--	------

Sabina NEMATZADE / Sabira NEMATZADE

Türk İslam Elyazmalarındaki Minyatürlerde Kadın Obrazları	1249
---	------

2. BÖLÜM

Şehir ve Kadın

A – Şehirli Kadın ve Sanat

Dursun Ali AKBULUT

Şehir ve Kadın Anlatımları	1261
----------------------------------	------

Birnaz ER / Zeliha Sarıkaya HÜNEREL

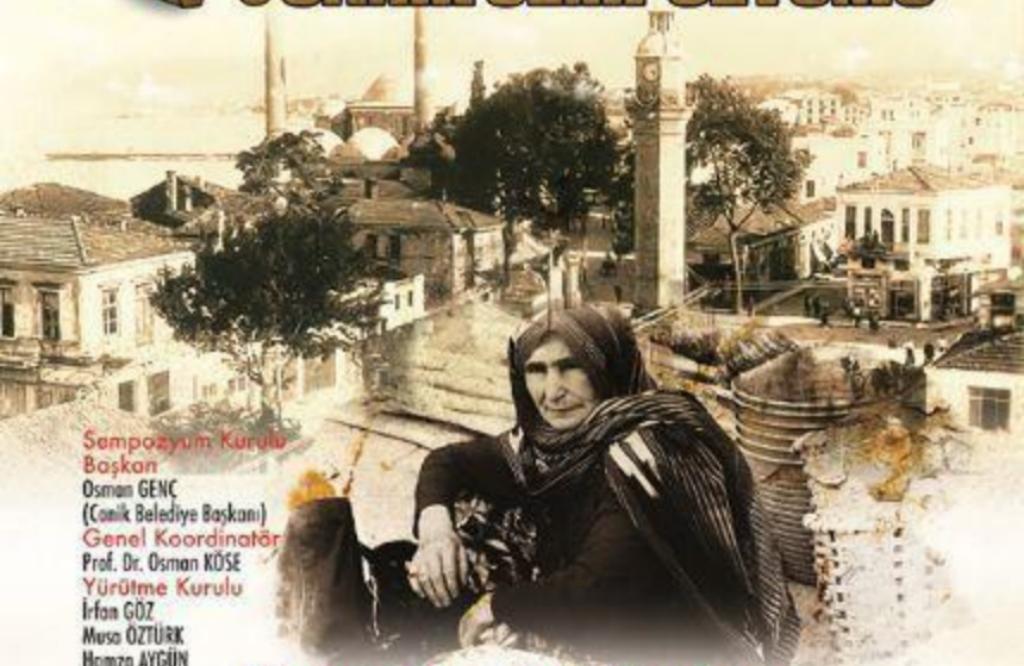
Şehirleşmenin Anadolu Kadınına ve El Sanatlarına Olan Etkisi.....	1267
İlhan EKİNCİ	
XIX. Yüzyıl Belgelerinde Ordu Kazası'nda Kadın	1275
Cevdet YILMAZ / Pınar İŞKİN	
Samsun Semt Pazarlarındaki "Pazarçı Kadınlar"	1293
Safa Demir SARI	
2000'li Yıllarda Şehir Hayatının Annelik Üzerindeki Etkileri	1303
Seher BOYKOY	
Türkiye'de Tek Partili Dönemde Kadın İstihdamı: Bursa örneği	1309
Seher Keçe TÜRKER	
Çalışan Şehirli Kadının Toplumdaki Yeri Kadın Kaç Parça?	1333
Sezgin SEZGİN	
Kadın Dostu Kentler Programının Kentsel Yaşama Etkisi: Samsun İli Örneği	1341
Turan AÇIK	
Osmalı Şehrinde İdarecilik Yapan Kadınlar (17. ve 18. Yüzyıllar).....	1351

B – Tarihte Şehirler

Murat ÖZTÜRK

Baykal Gölü Kıyısında Bir Hun Şehri	1361
Emel NALÇACIGİL ÇOPUR	
Çesm-i Âfet Divâni'nda Şehirler	1371
Ercan YALÇIN	
1331 Senesi "Canik Samcağı Meclis-i Umumi Zabitnâmesi"nde	1385
Fadime Tıkbaş APAK	
Şehirler ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Uygulamaları	1401
Melike KARABACAK / Abidin TEMİZER	
Salgın Hastalıkları ve Samsun Karantinası	1413
Ulvi KESER	
Aç, Esaret ve Göç: Bölünmüş Şehir Lefkoşa	1425
Behset KARACA	
Hamid Oğullarından Osmanlıya Eğirdir Şehri	1443

V. Uluslararası CANİK SEMPOZYUMU

Sempozyum Kurulu
Başkanı

Osman GENÇ
(Canik Belediye Başkanı)

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Osman KÖSE

Yürütmeye Kurulu

İrfan GÖZ

Musa ÖZTÜRK

Hemza AYGÜN

Gecmişten Günümüze

ŞEHİR ve KADIN

01-03 Nisan 2016